

Fregattok, korvettek, sloopok a XVIII-ik században

Hozzáadta: Huszár László

2009. augusztus 14. Péntek 23:00

Utolsó frissítés 2012. szeptember 07. Péntek 21:47

Ha valaki elment a hajás történetek tanulmányozásában és elkerül a XVIII. századhoz - amikor megjelennek ezek a típusok - úgy érzi, hogy ebben a kérdésben teljes a káros. A szakirodalomban is csak néhány soros meghatározást találhatunk velük kapcsolatban, amelyek többnyire ellent is mondanak egymásnak. Minden további nélkül nevezzük például sloopnak egy 1710-ben épült 3 árbocos 16-20 tonnás hajást, pedig 1750 előtt 3 árbocos sloop nem volt.

A Peregrine Galley káros kibontakozott vita, amiben azt állítottam, hogy a hajás a sloop of war osztályba nem helyezhető el vezetett rá arra, hogy magam sem vagyok tisztában sok mindennel és elkezdtem a kérdést tanulmányozni. Megfelelő források hiányában jóformán csak az internet állt rendelkezésemre, ott is javarészt csak az angol nyelvű szövegekkel boldogultam. Mivel azonban ezek nem alkottak összefüggő egészet, hanem csak részletrészek voltak, úgy kellett mindent mozaikokból összerakogatni, hibákat, ellentmondásokat kiszűrni, így nagyon sok időmbe telt mire sikerült egy valamire való tanulmányt összehozni. Ebben a cikkben is éppen ezért a Royal Navy történetét fogom alapul venni. Egyébként is úgy látom, hogy az alapvető zavart mindenütt az angol terminológiában szereplő megnevezések jelentik.

A bevezető utáni tájékoztatásunk tehát a következőre.

Fregatt korszak.

A fregatt elnevezés eredete homályos, egy biztos, hogy francia eredetű. A XVII. században a Földközi tengeren fregattként ismertek egy 6-12 tonnás evezéssel felszerelt egy árbocos latin vitorlás kishajást. Később a francia kalózok káprázás, gyorsjáratú hajást neveztek fregattoknak. Nehezebb-e a kérdésben a tisztán látni azt, hogy a szakirodalomban sok helyen minden kereszttel vitorlázatot, három árbocos hajást fregattnak neveznek. Van ahol még a XVII. századi galleonokat is. Ez bizony

anakronizmus, abban a korban ezt az elnevezést nem használhatták, mert mint fogalom sem létezett. Nyilvánvalóan a fregatt típusú vitorlázatot későbbi általános névhasználati elterjedése miatt van ez a gy.

A 1693-1749 A valódi fregatt korszak csak 1740 körül kezdődik, de ezen elnevezés alá tartoznak azok a korábbi, egyfedélzetes, három árbocos, kereszt vitorlázatos, 20-22-24 tonnával felszerelt cirkáló hajók is, amelyek a brit haditengerészetben 1690 körül kerültek rendszerben állásra.

Ezek a régebbi fregattok 6 fontos tonnájúak, állásuk tüzérséggel voltak ellátva, amit a felső fedélzeten hordoztak, kiegészítő tüzérséggel nem rendelkeztek. Az 1750 után épült 3 árbocos harci sloopok is ilyen méretű és formájú hajók voltak. Talánbnyire ez az oka annak, hogy ezeket a 20 tonnásokat még a szakirodalomban is sloopnak nevezik. Ez a megnevezés azonban hibás, hiszen ebben az időben harci sloopnak nevezett hajók csak egy vagy két árboccal voltak felszerelve.

A

20 tonnás 6.o. Fregatt 1715

24 tonnás 6.o. Fregatt 1741

A
 1748 -Később, 1748-ban a fregattok
 Ágyainak számát 28-ra, a kaliberüket pedig 9 fontosra növelték,
 a negyed fedélzetre pedig 4 db kisebb löveget helyeztek. Így
 tulajdonképpen a füzárság mennyisége nem változott, csak a
 kiegészítő tüzérság megjelenésével lett az eredeti hajás
 24-ből 28 Ágyás.

A "Guedeloupe" 28 Ágyás
 5.o. fregatt 1761

Nevezetes példája volt ennek a Lyme az
 Unicorn fregatt, amelyek 1747- 1749 között már ezen elás-rás
 szerint épültek meg. Ennek ellenére 1756-ig 24 Ágyásoként voltak
 besorolva, figyelmen kívül hagyva a kiságyukat és csak 1756-ban
 kaptak 28 Ágyás megnevezést, és lettek hatodik osztályba
 tartozók.

A

A

A

A

A

A 1757-Ekkor jelentek meg a 32-36 Ágyás
 hatodik osztályú, 26 db 12 fontos és 6 vagy 10 db kisebb
 kaliberű kiegészítő tüzérsággal rendelkező fregattok.
 Angliában tulajdonképpen ezek az első hajások, amelyek az igazi
 fregatt elnevezésre méltók.

A

A "Lowestoff" 32 éves 5.o.
fregatt 1761

Â

Â

A franciák a fregattok fejlesztésében mindig az angolok előtt jártak, nem csak azért, mert Franciaország ekkortájt a hajás-technika területén megelőzte a briteket, hanem azért is, mert a sorhajók mennyiségében nem tudták felvenni velük a versenyt, ezért inkább a régi, jól bevált partizán harcmodort alkalmazták, amire a fregattok voltak a legalkalmasabbak. A britek így gyakran egyszerűen lecsapták a kezükbe került francia hajókat. A kisebb fregattok természetesen továbbra is harcrendben maradtak egészen 1787-ig.

Â

Â

Â

Â

Â

Â 1780- Az angolok által Amerikai
Revolúciónak nevezett háború alatt bukkanak fel a 36-38 éves 18
fontos fűszeresekkel a nehéz fregattok. A fűszeresek itt 28
db évesből állt, a kiegészítő tűzserűk száma 8-10 kettő volt.

Â

Â

A "Minerva" 38 Ágyás fregatt 1780

Â 1791- A Francia Forradalom idején megépült az első 40 Ágyás fregatt 24 fontos fűtőszerszeggel, amit továbbiak követnek.

Â 1794- A névelésben azonban nincs megállás, a francia fregattok ellensúlyozására 1794-ben 3 db korábban épült 64 Ágyás, kétévezes, 3 osztályú sorhajó 44 Ágyás fregatt építettek. Ezek az Anson, a Magnanime és az Indefatigable, melyek fregattként is ezen a néven szerepelnek tovább. Angliában ennél nagyobb fregattok majd csak a következő század folyamán épültek.

Â Mielőtt ártórnak a következők témájára szeretném megvilágosítani, hogy miért kell a fregatt tápuson belüli az igazi, vagy valódi fregatt kategóriát alkalmazni. A valódi fregattok esetében és felépítésükben csak az Ágyuk számában és elhelyezésében térnek el a kétévezes harmadik, illetve negyedik osztályú hajóktól. A lényegi különbség az volt, hogy a fregattok alsóvezetékén nem, csak a felsővezetékén voltak Ágyók, ennek következtében a kisebb vezérelési terhelés miatt a hajófenéken nagyobb ballasztot

hordoztak, nagyobb volt a merészség is, ezért jobban megdőlhettek. Viharos tengeren, erős széljártásban nagyobb vitorlafelületet használhattak, Á-gy gyorsabbak voltak a kőtetegsoros hajóknál. Erős társaságok viszont lehetett, hogy a nélkülük kisebb, vagy velük egyenrangú ellenfeleiket megsemmisítették, vagy foglyul ejtették, gyorsaságukkal pedig a sorhajók elöl kitűnjének. Ezáltal természetes körülmények között hajók közötti harcok elkerültek. A korai fregattok csak egy fedélzettel rendelkeztek, ami kényelmesebb volt a vízvonalhoz, Á-gy ezekben ez az előny még nem alakult ki.

Itt kell még megemlíteni a negyedik osztályú hajók helyzetét. Azt tudjuk, hogy a sorhajók 1-3-ik osztályba voltak sorolva, a fregattok meg az 5-6-ik osztályba. Akkor milyen hajók tartoztak a 4-ik osztályba? Erről bizony nagyon ritkán esik csak szó. A kardosra nem is olyan egyszerű a válasz, mert a besorolás nemzeteként változott. A briteknek a 4-ik osztályú hajó egy átmeneti típus volt a fregatt, és a sorhajó között. Kőtet fedélzettel épültek, Á-gy azok száma 40-60 között változott. A tengeri átvonalak, távoli gyarmatok partvidékének védelmére, konvoj kőtetre alkalmazták őket azon elképzelés alapján, hogy a fregattokkal szemben társzfélfelnyak van, Á-gy a konvojok védelmére kisebb számban is elegendőek lesznek. Mivel azonban azoknál lassóbbnak bizonyultak, a fregattok kitűrhettek előlük, kijátszották őket, Á-gy társzfélfelnyak nem árványosíthatott. A sorhajók ellen a társaságok viszont kevésnek bizonyult, Á-gy nem voltak valami sikeresek. Társnyire ezeket is fregattnak nevezik, ami szerintem nem helyőnvaló. Főleg az orosz flottában szerepeltek a kezdeti időkben nagyobb számmal ilyen őretű hajók, ott viszont a sorhajók 3-ik osztályba tartoztak. A franciáknál más volt a besorolás, náluk a sorhajók után a 4-ik és az 5-ik osztályba a fregattok, a 6-ik osztályba a korvettek tartoztak. A briteknek a harci sloopok nem voltak osztályba sorolva.

Á

4.o.-ú, 50 Ágyűs hajó

Á

Â

Az 1719-es szabvány szerint 14 db ÂpÂ¼lt belÂ¼le.
TÂ¼zÂ¼rsÂ¼g elosztÂ¼sa: Â¼gyÂ¼fedÂ¼lzet 22 db 18, felsÂ¼ fedÂ¼lzet 22 db 9, negyed fedÂ¼lzet 4 db, elÂ¼bÂ¼sty 2 db 6 fontos. Hossza 41m, befogadÂ¼ kÂ¼pessÂ¼ge 755 burden tun.

Ezek a hajÂ¼k ekkor mÂ¼g jÂ¼val nagyobbak voltak a fregattoknÂ¼l, de az 1756 utÂ¼n Â¼pÂ¼lt 32-36 Â¼gyÂ¼s â€žvalÂ¼di fregattok" mÂ¼reteikben mÂ¼r megkÂ¼zelÂ¼tettÂ¼k Â¼ket.

Â

Â

Â

Â

A korvett korszak.

Â A korvett típusa szintÂ¼n FranciaorszÂ¼gban alakult ki, pÂ¼rhuzamosan a fregattokkal. A dÂ¼ntÂ¼ kÂ¼lÂ¼nbsÂ¼g a kettÂ¼ kÂ¼zÂ¼tt az volt, hogy a korvett mindvÂ¼gig egy fedÂ¼lzetes maradt Â¼s csak fÂ¼ tÂ¼zÂ¼rsÂ¼ggel rendelkezett, kiegÂ¼szÂ¼tÂ¼ tÂ¼zÂ¼rsÂ¼ggel nem. Â¼gyÂ¼inak szÂ¼jma Â¼ltalÂ¼ban 20 alatt volt. Meg

merem kockáztatni azt a feltételezést, amire utalást ugyan nem találtam, hogy ez tulajdonképpen a korai idők fregattjainak fejlődésben megrekedt változata, ami azért kárvetkezett be, mert szákság volt ilyen kisebb, korlátozottabb alkalmazási célokat szolgáló hajókra is.

Angliában a korvett kialakulásának folyamata azonban nem ilyen egyszerű, itt 1830 előtt korvettek nem léteztek. Feladatukat a kisebb, 20 tónnyal felszerelt, 6-dik osztályba tartozó post ship osztály hajói, valamint a harci sloopok látták el.

Post ship osztály

A pontos fordítását nem tudom. Lehet posta hajónak, de lehet árhajónak is fordítani. Ezért inkább maradnak az eredeti angol megnevezésnél. Ezek a hajók a hatodik osztályba voltak sorolva. Hírom írbcuk, kereszt vitorlázatuk, egy fedélzetük volt, fűtőszerekük 16-20 db 6 fontos és 4 vagy 0 db kis méretű "smaller" (forgótalpas) tónnyal, ami kiegészítőként tőszereknek nem igazán nevezhető. Az osztály 1693-tól 1742-ig állt fenn, ezen időszak alatt az ide besorolt hajók semmit sem változtak. Az osztályt 1806-ban újra létrehozták, majd végül 1817-ben végleg megszűnt. Ekkor a megmaradt hajókat a sloopok közé sorolták be. Végül 1830-ban a nagyobb sloopokból létrehozták a korvett osztályt. A post ship hajók tulajdonképpen a legkisebb fregattok voltak. A franciáknál valóságban korvett besorolást kaptak volna.

20 tónnyos 6.o. fregatt 1710-ból.

Â

Â

Â

Â Ilyen hajások szerepelhettek a post ship osztályban. Konkrét kőpet, vagy makettet ezen elnevezéssel sehol nem találtam, de úgy gondolom, hogy ezzel a kőppel nem járrok messze az igazságtól. Nagy tővedés tőbb helyütt a szakirodalomban, hogy ezeket a hajásokat is harci sloop elnevezéssel illetik, ami nem igaz, mert ebben az időben csak egy, illetve kőtőrbocos sloopok léteztek. Ebből a hibás ered a Peregrine Galley helytelen besorolása is. Az NMM (National Maritime Museum) online galériájában is példaként sloop megnevezéssel szerepel az itt bemutatott hajás.

Â

Â

Â

Â

Hadrendi felépítésűk:

* 1693 Csoport

14 hajó

20 x 6fontos, + 4
smaller.

1693-1695

* 1696 Csoport

4 hajó

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1696-1697

* Peregrine Galley

1 hajó

16 x 6 fontos, + 4 smaller

1700

* Squirrel Csoport

3 hajó

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1702-1704

* Purchased Csoport

3 hajó³

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1706-1707

* Flamborough
Csoport

2 hajó

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1707

* Gibraltar Csoport

12 hajó

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1711-1716

* Dursley Galley

1 hajó

20 x 6 fontos

1719

* 1719 Establishment Csoport

20 hajó

20 x 6 fontos

1720-1727

* Modified Csoport

2 hajó

20 x 6 fontos

1732

* 1733 Establishment Csoport

16 hajó

20 x 9 fontos

1734-1742

Â

Â

Â

Â

* Banterer osztály

6 hajó

Â

1806-1807

* Laurel osztály

6 hajó

Â

1806-1812

* Hermes osztály

4 hajó

Â

1811-1816

* Cyrus osztály

16 hajó

Â

1813-1814

* Conway osztály

10 hajó³

Â

1814-1817

Sloop of war osztály (harci sloop)

Kezdetben a sloopok egy árbocos hajók voltak. Az
Elszűs meglovás sloopot 1716-ban átépítették két árbocosra, és
ketch vagy snow vitorlizatot kaptak.

Â

Â

Â

Â Â

A hajók vitorlázata a fenti rajzokon látható, az első sloop vitorlázat, a második, ketch vitorlázat, a harmadik snow vitorlázat.

A hajótest formája tölbbnyire olyan lehetett, mint a kőpen látható hajók.

A sloop vitorlázat persze később is megmaradt és más felhasználásra továbbra is épültek ilyen egyirbocos hajók.

Â

A kőp egy 1730-ban épült 20 ígyős ketchsloopot íbrízol.

Â

Ezutí az íjak májr folyamatosan kőt írboccal építtek egészen 1750-ig, miután íttírték a híromírbocos sloopok építésére.

Â

Â

Â
 "Atalanta" 16 ígyős sloop
 1775

Â
 Itt azonban egy ellentmondás jelentkezik, ami vita alapot képezett a Peregrine Galley esetében, ahol azt íllítom, hogy 1761 elítt nem építtek híromírbocos harci sloopot. Adatokat talíltam arra vonatkozóan, hogy utolsí rendszerbe íllítom írbocos sloop a Grampus és a Viper volt 1746-ban. Az utínk ívetkezí 1763-ban a Swift volt, ez pedig májr hírom írbocot kapott. Közben volt egy hosszabb íszak, amikor az osztály ríszére nem építtek hajók. Ez megmagyarázza azt, hogy 1761 elítt miírt nem ílhetínk híromírbocos harci sloopí. Ez alapján írthetetlen íimomra az 1750-es ívszí emlegetíse. Az alíbbi lista tanulmányozása során ez nyilvánvaló í is válik. Arrí nincs adat sehol, hogy a kőtírbocosokat ítépíttek volna híromírbocosra. A hajítestek írete ezt valószí-níleg nem indokolta.

Â

Â

Â Â

A kâ¶vetkezâ vâjltozâis a hajâosztâilyban
1779-ban tâ¶rtânt, amikor visszatârték a kâotâjrbocos megoldâshoz,
âs az eztâjn rendszerbe âjllâ-tâjsra kerâ¼lâ'k tâ¶bbsâgâot mâjr
brigg vitorlâizattal lâjttâk el. A nevâ¼k pedig brigg-slopp lett.

Vâgâ¼l 1830-ban a Royal Navy is âjttârt a
korvett elnevezâsre âs ekkor a sloop of war elnevezâs megszânt. A
sloop, mint egyâjrbocos vitorlâizat tâ-pus termâszetesen tovâbb
lâtezett.

Hadrendi felâpâ-tâs 1704-1763 kâ¶zâ¶tt:

Â

Swift Csoport - 3 hajâ³

1704

Drake osztâily - 3 hajâ³

1741

* Swift

1704 - 1719

* Drake

1741 - 1742.

* Ferret

1704 - 1706

* Hawk

1741 - 1747

* Weazle

1704 - 1712

* Swift

1741 - 1756

Jamaica Csoport - 4 hajó³

1709

Wolf osztály - 3 hajó³

1742 - 1743

* Jamaica

1709-1715

* Wolf

1742 - 1748

* Trial

1709 - 1719

* Otter

1742 - 1763

* Ferret

1711 - 1718

* Drake

1743 - 1744

* Shark

1711 - 1722

Baltimore osztály - 3 hajó

1742

Hazard Csoport - 2 hajó

1711

* Baltimore

1742 - 1762

* Hazard

1711 - 1714

* Saltash

1742 - 1746

* Happy

1711 - 1725

* Drake

1743 - 1748

Trial - 1 hajózási

1719 - 1731

Merlin osztály - 21 hajózási

1744

Bonetta Csoport - 2 hajózási

1721

* Merlin

1744 - 1748

* Bonetta

1721 - 1731

* Swallow

1744 - 1744

* Ferre

1721 - 1731

* Speedwell

1744 - 1750

Otter Csoport - 2 hajó³

1721

* Falcon

1744 - 1770

* Otter

1721 - 1742

* Hazard

1744 - 1749

* Swift

1721 - 1741

* Lizard

1744 - 1748

Cruizer Csoport -
4 hajók

1721

* Hinchingbrooke

1745 - 1746

* Cruizer

1721 - 1732

* Tavistock

1745 - 1763

* Weazle

1721 - 1732

* Hound

1745 - 1773

* Hawk

1721 - 1739

* Hornet

1745 - 1770

* Spy

1721 - 1731

* Raven

1745 - 1763

Shark Csoport - 2 hajó³

1723

* Swan

1745 - 1763

* Shark

1723 -1732

* Badger

1745 - 1762

* Happy

1725 - 1735

* Falcon

1745 - 1759

Spence - 1 hajó³

1723 - 1730

* Scorpion

1746 - 1762

Drake osztály -

2 hajó

1729

* Swallow

1745 - 1769

* Drake

1729 - 1740

* Kingfisher

1745 - 1763

* Spence

1729 - 1749

* Dispatch

1745 - 1773

Grampus - 1
hajózás

1731 - 1742

* Viper

1746 - 1762

Wolf - 1 hajó

1731 - 1741

* Grampus

1746 - 1780

Bonetta osztály
- 8 hajó

1732

* Saltash

1745 - 1773

* Shark

1732 - 1755

Hind osztály - 4 haj³

1744

* Bonetta

1732 - 1744

* HMS Hind

1744 - 1747

* Fly

1732 - 1751

* HMS Vulture

1744 - 1761

* Spy

1732 - 1745

* HMS Jamaica

1744 - 1770

* Saltash

1732 - 1741

* HMS Trial

1744 - 1776

* Cruizer

1732 - 1745

Swift osztály - 2 hajó

1763

* Hound

1732 - 1745

* HMS Swift

1763

* Trial

1732 - 1741

* Vulture

1763

Peregrine Galley:

Â
Itt szeretném még tisztázni azt a
problematikát, amit a hajó építéséről szóló cikkhez fűztem
hozzászólásomban elkezdtem boncolgatni. Ez az, ami tulajdonképpen
a cikk megírására inspirált. Ott az álltam, hogy a hajó a
történelem és a felépítése alapján nem tartozhatott a sloop of
war kategória hajóiként.

Valóban nem.

A hajók története a következők:

-

1700: Peregrine Galley néven a post ship osztály tagja

-

1714-1716: Ártó-pók-jacht, a neve Carolina.

-

1733: Ártó-pók, a neve Royal Carolina

-

1749: Ártó-pók, a neve Peregrine Galley

-

1761: Elsőlyed

Â Â

A hajók 1714-ig a post ship osztályba tartozott.

Arról nem találtam semmit, hogy miután megszünt királyi jacht lenni, hova került, de a harci sloopok közül nem, mert azokról teljes név szerinti kimutatás van, amit itt a kérdéses időszakban teljes egészében bemutattam. Nem kerülhetett vissza a post ship osztályba, mert az 1742-ben megszünt.

Â

A cikkben szereplő 'sloop of war' megnevezés tehát hibás. Az építési tervrajz szerint a 22-es, 5-ik o. fregatt megnevezés lenne a helyével. Valószínűleg, hogy ezen hajók feladatában tevékenykedett, valamelyik fregatt osztályban.

Â

Â

Â

Â

Â

Â

Â Nagy hasonlóságot mutat a kőpen írással
1734-ben épült 22-es fregattal, ez tovább valószínűsíti a feltevést, hogy elsősorban valamelyik fregatt osztályban szolgált.

Â

Â

Â

Â Bã-zom abban, hogy cikkemmel sikerã¼lt nã©mikã©ppen rendszert teremtenem a XVIII-ik századi hajã³ tã-pusok sokfã©lesã©gã©ben. Az ã-rãisom kã¶zel sem teljes, mert a haditengerã©szeteken kã-vã¼l ezeknek a hajã³knak a megfelelã'i ott voltak a kereskedelmi tengerã©szetek hajã³parkjaiban is.

Â Termã©szetesen nem pontosan olyan alakban ã©s formãiban, ahogy itt bemutattam. Mivel ez a terã¼let azonban kã¶zel sem tart akkora ã©rdeklã'dã©sre szãimot, mint a hadihajã³kã©, most ezzel nem kã-vãintam foglalkozni.

Â

Hajã³mester